

Premi Recull de periodisme Ricard Biel

LLENGUATGE ENPOLÍTICA I DESAFECCIÓ

Us oferim el text amb què Ricard Biel (Badalona, 1970) ha guanyat la categoria de periodisme dels Premis Recull de Blanes

Es els mots no són culpables i no hi ha motiu d'alegria en la seva mort ni en la desaparició de les llengües, però hi pot haver el justificat desig per la mort en determinat context d'aquells mots que, sempre inofensius en si mateixos, resulten literalment insignificants per al poble que, tanmateix, els utilitza. Parlo de la fossilització del mot. El mot és pronunciat, està aparentment viu, però, a còpia de repetir-lo, tant l'emissor com el receptor en negligeixen el sentit. El mot fossilitzat sovint és utilitzat de manera més perversa que l'eufemisme, atès que en aquest últim la perversió consisteix en una capa de vernís sobre el mot viu, a base d'un canvi de significat per atenuar la gravetat del significat. Un significat ben present en la latència. Aquest no és el cas del mot fossilitzat, que se'ns mostra sense embuts amb tota la seva aparença original, però en realitat es tracta d'una figura de cera.

La política és un àmbit prou prolífic en exemples d'aquestes transformacions semàntiques. Els eufemismes són constants, però cada cop més es dona la paradoxa de la fossilització dels mots. La societat ha arribat a un punt de perversitat tan extrem en la seva corrupció a tot nivell que ja ni tan sols calen eufemismes.

El deteriorament de la praxi política es tradueix indefectiblement en l'ús del llenguatge. I és que no hi ha res més nociu que la normalització de la malaltia a pesar de —o gràcies a— la queixa. La ciutadania, insatisfeta, no se sap prou bé si amb els seus representants polítics o amb el sistema polític que provoca tal insatisfacció, acaba normalitzant i, per tant, acceptant en el seu inconscient aquells mots que defineixen molt bé l'estat de coses que denuncia però que tanmateix perpetua, justament i en primer lloc, des de la paraula. Així, per exemple, entre el poble està perfectament acceptat que els mitjans i els polítics mateixos parlin de *captar el vot*. És cert que el ciutadà no parla de deixar-se captar el vot, sinó en tot cas de deixar-se convèncer per una o altra opció. Però n'hi ha gaires que s'esgarrifin de saber que tenen per polítics uns captaires? Perquè només capten els captaires, i per tant no sembla que els representants públics, aquells que tenen l'enorme i honorable responsabilitat de governar el poble, hagin de ser considerats gent que pidola. I tampoc no sembla gaire honrosa l'adequació en política del terme segons la segona accepció del diccionari, que entén per captar "obtenir, guanyar-se amb suavitat alguna cosa". No són més aviat les sectes,

que s'adeqüen a aquesta definició? Vet aquí, doncs, un exemple de fossilització.

I encara hi ha un altre tipus de fòssil lingüístic, aquest més subtil, atesa la seva aparença de neutralitat intencional, si més no en una primera anàlisi. Vegem-ne un exemple.

En els últims temps s'ha consolidat l'expressió *classe política* per referir-se simplement als polítics, tal com sempre s'havia fet, de manera més econòmica

Està acceptat per tothom parlar de 'captar el vot'

i, doncs, més pràctica i eficaç. Eficaç? És veritat que, tenint en compte que en l'evolució de les llengües es tendeix a la constant de l'economia fonètica, en aquest sentit estricte la versió antiga —*polítics*— és més eficaç. Aleshores, a què obeeix aquest canvi que s'oposa al principi d'economia? No deu ser que la

raó que ha provocat el canvi cap a una alteració oposada d'aquesta evolució, només pot tenir a veure amb una connotació diferent del sentit original del terme? Definitivament, la *despesa* fonètica afegida només pot obeir a una raó semàntica. I és que *classe política* és una locució, una expressió per referir-se a alguna cosa més que a la simple definició de les persones que es dediquen a la política. I aquesta connotació suplementària no és innocent. Altra cosa és la consciència més o menys aguda de qui la pronuncia. D'aquí l'esmentada fossilització que, atesa la seva subtilitat, conté molt menys gruix de sediment que l'exemple de fòssil analitzat més amunt. Perquè resulta difícil sentir pronunciar el terme *classe política* sense un deix pejoratiu de malfiança o descrèdit per part de qui el pronuncia. En la psique del poble, *classe* implica separació entre ells —els polítics— i nosaltres —el poble. I això és com dir que els polítics no són considerats com algú del poble amb un càrrec al servei del poble. Ans al contrari: el polític és percebut —amb raó o no— com un privilegiat a costa del poble.

De manera que ja sigui a través de l'eufemisme, del fòssil o de la mentida directament —el polític, en la improvisació del directe no sempre és prou ràpid

de reflexos-, el llenguatge que en teoria ajuda a descriure la política en realitat va més enllà i la jutja en definir el seu descredit. I naturalment, no és aquest llenguatge el culpable de la desafecció ciutadana, sinó la conseqüència feta paraula. Una desafecció, per cert, que és un clar exemple d'eufemisme inventat paradoxalment per una *classe periodística* que, com la locució també indica, es troba en hores baixes pel que fa a credibilitat, no endebades per dissort democràtica es deu a les subvencions públiques que li dispensa la *classe política*.

Les urpes del periodisme

Però qui inventa els extravagants termes *desafecció* i *classe política* si no el periodisme? És el periodisme mateix, que fa veure que ensenya les urpes com a reacció a la seva impotència davant les directrius polítiques que condicionen la seva feina. I qui inventa el terme *classe periodística*? No pas el periodisme, naturalment, atès que suposaria tirar-se terra damunt. En aquest cas la locució l'inventa el poble per mimetisme, havent begut de l'antecedent del terme *classe política*.

Però aquí no acaba la potència del bucle de la fossilització, de la confusió que exerceix el llenguatge sobre l'individu. Corre la brama que els mitjans mereixen la desafecció dels ciutadans, i sembla clar entre la majoria d'aquests que els polítics mereixen la seva desafecció. Tanmateix, aquest teòric desigual nivell de consideració no és tan clar. És veritat que els resultats de la gestió feta –o insatisfeta– pels polítics provoquen un estat d'opinió fonamentat, però no ho és menys que hi ha poca certesa i molta suposició provocada per la intoxicació general per part de tots els estaments socials; des dels dards enverinats –o no– entre els polítics, passant per la subjectiva –o no– transmissió dels mitjans, fins al desori que davant de tota aquesta informació, de fet ja sigui més o menys verídica, genera entre l'opinió pública.

En aquest estat de coses, hi ha un fet que s'imposa: el ciutadà pot desconfiar per sistema del sistema, i probablement de raons no li'n falten, però no pot evitar que la informació que rep procedeixi d'aquest mateix sistema. De manera que la seva opinió acostumarà a basar-se en funció dels únics *inputs* rebuts, amb independència de la desconfiança que li mereixin. Per aquesta raó el sistema dorm tranquil. La confusió sobre el ciutadà, gràcies al llenguatge d'una banda i al foment de la ignorància dels fets com a arma fonamental del sistema de l'altra, lluny del que podria fer pensar, es tradueix en una conseqüència ben concreta, és a dir,

ni ambigua ni confusa: el domini absolut que sobre ell exerceix el poder. I això val tant per al votant com per a l'abstencionista. Només a tall d'exemple, l'abstenció després d'una contesa electoral no fa trontollar el sistema –el nostre–. L'abstenció és producte de la desafecció, i la desafecció referma el sistema. Igual que el vot. Fixem-nos que el vot sempre és només producte d'allò que el poder ha volgut mostrar al poble, no allò que li

Que el vot sigui lliure no vol dir que no sigui condicionat

ha ocultat. Aquests són els únics elements interessats que inevitablement tindrà el ciutadà per jutjar, per decantar-se per una o altra papereta davant l'urna. En els últims anys és veritat que internet facilita la difusió d'informació extraoficial. Però quin és el resultat? Merescudament o no, continuen guanyant, i convé no oblidar que

gràcies al vot del poble, els partits majoritaris. Amb xarxa digital o sense ella, s'imposa la confusió. Essencialment, res no canvia. Que el vot sigui lliure no vol dir que no sigui condicionat, vet aquí la clau de tot.

El poder és monolític.

El ciutadà es troba atrapat en la desorientació, i al sistema només el fa trontollar la gana. Mentre hi hagi molles, el sistema –el poder– serà fort. L'home del carrer està desorientat dins un laberint controlat per un monstre que l'observa somrient des de les altures. Perdut, l'home llança la tovallola i, impotent, finalment diu que ignora el monstre –que en *passa*. I aquest fals menyspreu a la praxi equival a l'obediència al monstre. A la fi, el monstre també ignora l'home, ignora el ciutadà perquè ja el té neutralitzat. Deixa de ser una amenaça potencial, com una fera anestesiada. No hi ha perill que el ciutadà mitjà, aquell que conforma el gruix del votant potencial, trobi la sortida del laberint perquè ha renunciat a trobar-la. La ignorància mútua actual és la situació idíl·lica per al sistema. Missió acomplerta. Kafka ho exposa bé al conte *Davant la llei*.

De resultes de l'abandonament del ciutadà, es produeix una reacció que no només justifica la malaltia sinó que la converteix en perfectament desit-

jable. La neutralització del poder acomoda el poble en la passivitat. Deixa de prendre decisions i espera que allò que no comprèn faci la feina per ell. El ciutadà no decideix, es deixa decidir i s'autoproclama membre d'una llar d'infants. La letargia en l'absència de responsabilitats, l'exigència de drets però de cap deure l'acomenta fins al punt que el fa infeliç si no s'acompleix.

Desafecció, eufemisme d'avorriments o fins de fàstic, així com tants altres eufemismes i fòssils, són termes més utilitzats pels mitjans que pel poble a qui van adreçats. Amb tot, aquest no els qüestiona i els accepta en silenci. Al capdavall, són paraules que sonen bé malgrat el drama que amaguen. En rigor, el ciutadà no pot parlar de desafecció quan de fet dubta si mai ha sentit cap afecte per la política, i menys per cap polític. En aquest país hi va haver un temps, després de la dictadura, que alguns polítics van despertar passions. Ara ja no. Si avui queda cap passió és per les velles glòries, i des de la distorsió de la distància temporal. Tampoc no hi ha desafecció cap a elles, doncs. No. No hi ha desafecció. Perquè no hi ha afectes, i perquè allò que podria semblar-ho no és més que nostàlgia.

Només hi ha submissió. I caos. El caos del silenci dels fets i el que generen les paraules. ✱